

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Методичні рекомендації до виконання
практичних завдань з навчальної дисципліни**

"ГРОШІ ТА КРЕДИТ"

**для студентів напряму підготовки
6.030507 "Маркетинг"
усіх форм навчання**

Харків, Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014

Затверджено на засіданні кафедри економіки та маркетингу.
Протокол № 11 від 27.12.2013 р.

Укладач Птащенко О. В.

М54 Методичні рекомендації до виконання практичних завдань з навчальної дисципліни "Гроші та кредит" для студентів напряму підготовки 6.030507 "Маркетинг" усіх форм навчання / укл. О. В. Птащенко. – Х. : Вид . ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 34 с. (Укр. мов.)

Подано завдання з визначення вартості або прибутковості цінних паперів, показників грошового обороту, інфляції, аналізу кредитоспроможності потенційних клієнтів банку і т. д. Виконання завдань дозволить закріпити знання студентів з навчальної дисципліни.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.030507 "Маркетинг".

Вступ

Відповідно до навчального плану вивчення навчальної дисципліни "Гроші та кредит" передбачає, крім лекцій, проведення практичних занять. Їх мета – поглиблення, систематизація, конкретизація і закріплення знань, отриманих студентами на лекціях, вироблення вмінь і навичок при розрахунку відсотків, що нараховуються за депозитами і кредитами, визначення ступеня платоспроможності клієнтів банку, показників, які характеризують ефективність діяльності банків, розрахунку показників, що характеризують грошовий оборот, інфляцію та ін. У процесі цих занять викладач здійснює оперативний контроль ступеня вивчення попереднього матеріалу.

Практичні заняття

Практичне заняття з теми "Грошовий оборот і грошова маса".

Мета заняття – освоєння методів розрахунку розміру грошового обороту, необхідного обсягу грошей в обороті.

Завдання 1

Визначити грошовий оборот у країні й обсяг реалізованих товарів, якщо за рік маса грошей в обігу склала 300 млрд грошових одиниць, швидкість їх обороту – 14, середній рівень цін 210 грошових одиниць.

Завдання 2

Визначте необхідну для обороту кількість грошей, якщо:

- вартість реалізованих у країні товарів 450 млрд грошових одиниць, в тому числі 14,8 % реалізовано в кредит;
- вартість товарів, за якими настав термін оплати, 18 млрд грошових одиниць, 5,3 % яких погашаються шляхом заліку взаємних вимог;
- грошова одиниця обертається 15 разів на рік.

Завдання 3

Обсяг реалізованих товарів становить 2 млрд грошових одиниць, грошова маса 5 % від ВВП. Як зміниться обсяг реалізованих товарів, якщо:

- грошова маса збільшується в 3 рази;
- ціни збільшуються в 2 рази;
- швидкість обороту грошей збільшується в 1,5 рази;

Кожне з перерахованих змін розглядати окремо, приймаючи умова

стабільності інших факторів.

Методичні рекомендації до виконання завдання 1 – 3

Рівняння обміну І. Фішера виглядає так:

$$M \cdot V = Q \cdot P, \quad (1)$$

де M – маса грошей в обігу, грошових одиниць;

V – швидкість обігу грошей, раз;

Q – обсяг реалізованих товарів і послуг, фізичних одиниць;

P – середній рівень цін товарів і послуг, грошових одиниць.

Ліва частина формули (1) є грошовим оборотом, права – обсяг валового національного продукту (ВНП).

З наведеної формули шляхом алгебраїчних перетворень можна знайти формулу для визначення будь-якого доданка.

Кількість грошей, необхідних для обороту ($D_{\text{необх.}}$), розраховується за формулою:

$$D_{\text{необх}} = \frac{\Sigma T - \Sigma K + \Sigma П - \Sigma ВП}{O}, \quad (2)$$

де T – вартість реалізованих за певний період товарів, грошових одиниць;

K – вартість товарів, проданих у кредит;

$П$ – вартість товарів, по яких не настав термін оплати;

$ВП$ – вартість товарів, що погашаються шляхом заліку взаємних вимог;

O – середня кількість оборотів грошової одиниці за аналізований період.

Практичне заняття з теми "Грошовий ринок"

Мета заняття – освоєння розрахунків із цінних паперів, що обертаються на фінансовому ринку.

Завдання 4

Розрахувати вартість векселя, придбаного банком за таких умов: вексель в 2 800 тис. грн, термін якого закінчується 25 серпня, врахований

банком 20 квітня. Облікова ставка становить 12 %.

Завдання 5

Розрахувати облікову ставку, згідно з якою банк стягує з клієнта відсотки при обліку векселя, дотримуючись таких умов: номінальна ціна векселя 15 тис. грн, вексель придбаний банком за 9,5 тис. грн за 7 місяців до настання терміну платежу.

Завдання 6

Фірма продала товар із відстрочкою платежу на умовах оформлення покупцем простого векселя номінальною вартістю 68 тис. грн.

Термін погашення векселя становить 30 днів. Через 12 днів після оформлення векселя фірма передала вексель банку для обліку. Облікова процентна ставка за кредитами становить 16 % річних. Розрахувати суму, отриману фірмою від банку за даний вексель.

Завдання 7

Розрахувати вартість факторингу за таких умов: облікова процентна ставка за кредитами становить 12 % річних, середній термін оборотності коштів у розрахунках – 15 днів, величина дебіторської заборгованості, придбана банком у клієнта – 120 тис. грн.

Завдання 8

Банк уклав із клієнтом факторинговий договір за таких умов: облікова процентна ставка за кредитами становить 15 % річних, середній термін оборотності коштів у розрахунках 14 днів, вартість підлягають до оплати документів – 78 тис. грн, пеня за кожний прострочений день при оплаті 0,05 %. Визначити вартість факторингу з урахуванням того, що клієнт прострочив термін оплати на 80 днів.

Методичні рекомендації до виконання завдань 4 – 8

У завданні 4 слід розрахувати:

- 1) тривалість періоду з моменту обліку векселя до його погашення (T);
- 2) суму відсотків, яку клієнт повинен заплатити банку за облік векселя (C_B):

$$C_B = \frac{V_B \times T \times i}{100 \times 360}, \quad (3)$$

де V_B – валюта векселя, рівна його номінальній вартості;

i – облікова ставка, %.

1) ціну векселя (C_B):

$$C_B = V_B - C_B. \quad (4)$$

У завданні 5 визначаються:

1. Сума, яку клієнт повинен сплатити банку за облік векселя (C_B).

2. Облікова ставка (i), що стягується банком за облік векселя:

$$i = \frac{C_B \times 12 \times 100}{V_B \times T}. \quad (5)$$

У завданні 6 розраховується дисконтна ставка (i_D), за якою розраховують вартість облікового векселя:

$$i_D = \frac{i \times \frac{T}{360}}{1 + i \times \frac{T}{360}} \times \frac{360}{T}, \quad (6)$$

Сума, яку фірма отримує при обліку векселя ($C_{y.v.}$) розраховується за формулою:

$$C_{y.v.} = V_B \times \left(1 - i_D \times \frac{T}{360}\right). \quad (7)$$

У завданнях 7 і 8 розраховується відсоток, який сплачується за послуги (i_ϕ):

$$i_\phi = \frac{i \times C_{об}}{360}, \quad (8)$$

де $C_{об}$ – середній термін оборотності векселя в днях.

Потім визначається сума виплачуваних відсотків у грошовому виразі (C_{ϕ}).

У завданні 8 при розрахунку C_{ϕ} враховується також пеня, нарахована за прострочення платежу.

Практичне заняття за темою "Інфляція і грошові реформи"

Мета заняття – освоєння розрахунків індексів, рівнів інфляції.

Завдання 9

За даними, наведеними в табл. 1, розрахувати для кожного року: 1) рівні інфляції; 2) співвідношення між зміною реального доходу та інфляцією.

Таблиця 1

Вихідні дані, %

Рік	Індекс цін	Реальний дохід
1	100	100
2	112	115
3	120	115
4	127	116
5	131	119

Завдання 10

За даними, наведеними в табл. 1, розрахувати: 1) кількість років, необхідних для подвоєння рівня цін; 2) індекс інфляції за аналізовані роки.

Завдання 11

Далі наведені індекси інфляції за 9 місяців поточного року (база – грудень попереднього року), %: січень – 103,3; лютий – 102,8; березень – 102,6; квітень – 102,3; травень – 101,1; червня – 101,6; липень – 102,1; серпень – 102,3; вересень – 103,7.

Розрахувати індекс інфляції за розрахунковий термін – 9 місяців.

Завдання 12

Використовуючи наведені в методичних рекомендаціях формули, розрахувати відсутні в табл. 2 елементи за всіма варіантами.

Таблиця 2

Вихідні дані для розрахунків, (%)

Показники	Рік	Варіанти		
		1	2	3
1. Індекси інфляції	1	100	100	100
	2	107,6		102,9
	3	108,2	109,6	
	4	110,4	110,1	108,8
	5	115,8	106,7	106,5
	6	120,2	108,2	110,2
2. Індекси інфляції за 5 років	-		118,5	109,6

Методичні рекомендації до виконання завдань 9 – 12

Рівень (i) та індекс (I) інфляції розраховуються за формулами:

$$i = \frac{C_t - C_{t-1}}{C_{t-1}} \times 100, \quad (9)$$

$$I = \frac{C_t}{C_{t-1}} \times 100 = 100 + i, \quad (10)$$

де C_t , C_{t-1} – рівень цін відповідно в році t (розрахунковому) і t-1 (попередньому).

Індекс інфляції за розрахунковий період (i_n) визначається за формулами:

$$I_N = (1+i_1)(1+i_2)\dots(1+i_n), \quad (11)$$

$$\text{или } I_N = I_1 \times I_2 \dots I_n, \quad (12)$$

де $i_{1,2,\dots,n}$ – рівень інфляції за відповідний рік, %;

$I_{1,2,\dots,n}$ – рівень інфляції за відповідний рік, %;

n – кількість років, за якими розраховуються індекси та рівні інфляції.

Кількість років, необхідних для подвоєння індексу інфляції (t), розраховується так:

$$t = \frac{70}{i}, \quad (13)$$

де 70 – постійна величина.

Практичне заняття за темою "Валютний ринок і валютні системи"

Мета заняття – освоїти методи розрахунку валютної позиції банку.

Завдання 13

Розрахувати крос-курс фунта стерлінгів, євро щодо долара, використовуючи діючий курс гривні щодо перерахованих валют.

Завдання 14

Розрахувати загальну валютну позицію банку за такими вихідними даними:

1. Капітал банку на 1-ше число звітного місяця становить 5 млн. грн.
2. Активи і зобов'язання банку за кожним видом іноземної валюти наведені в табл. 3.

Таблиця 3

Дані за активами та зобов'язаннями банку за видами валют

Іноземна валюта	Активи банку за кожною валютою	Зобов'язання банку за кожною валютою
Долар США	2 000 000	1 500 000
Євро	10 000	500

Англійський фунт стерлінгів	2 000	10 000
Російський рубль	50 000	70 000

При розрахунках врахувати діючі курси валют щодо гривні.

Завдання 15

На початок робочого дня мається закрита позиція у всіх валютах. Протягом дня банк здійснив такі операції (табл. 4).

Таблиця 4

Операції банку протягом робочого дня

№ п/п	Операція			Позиція	
	Купівля	Курс валют	Продаж	Довга	Коротка
1	1 000 ф. ст. (до долару)		1 610 дол.		
2	9 000 дол. (до євро)		1 350 євро		
3	2 000 дол. (до рубля)		2 750 руб.		
4	3 600 євро (до ф. ст.)		1 500 ф. ст.		

Методичні рекомендації до виконання завдань 13 – 15

У завданні 13 слід розрахувати курс фунта стерлінгів і євро щодо долара, спираючись на поточний курс гривні до перерахованих валют.

У завданні 14 треба визначити: загальну відкриту валютну позицію, довгу або коротку відкриту валютну позицію по всій валюті, у тому числі за конвертованою і неконвертованою. Порівняти фактичні значення нормативів Н15, Н16, Н17, Н18 з нормативними значеннями.

У завданні 15 визначається відкрита позиція за кожною операцією. При цьому розрахунок здійснюється в тих валютах, які використовуються у цій операції. Для розрахунків використовувати крос-курс.

Практичне заняття з теми "Кредит в ринковій економіці"

Мета заняття – освоїти методи розрахунку кредитоспроможності

позичальників.

Завдання 16

Проаналізувати кредитоспроможність потенційного позичальника за даними друкарською фірми "Нешнл бук Принтинг".

Таблиця 5

Баланс фірми (тис. дол.)

Статті балансу	За станом на 31.12		
	1 рік	2 рік	3 рік
АКТИВ			
1. Каса, розрахунковий рахунок	15,7	28,2	37,6
2. Короткострокові цінні папери	-	4,4	10,0
3. Дебітори	282,1	434,4	629,6
4. Запаси	89,6	131,7	222,1
5. Інші поточні активи	8,0	-	11,2
Оборотний капітал – всього			
6. Основний капітал	319,3	311,9	1184,3
7. Передоплата	8,8	18,1	10,2
8. Інші активи	34,7	32,3	19,9
Основний капітал всього	15,7	28,2	37,6
Всього активів			
ПАСИВ			
1. Рахунки до оплати банкам	15,0	5,0	103,0
2. Векселі до оплати	114,5	102,8	175,1
3. Нараховані до виплати витрати	90,3	213,9	184,0
4. Настали платежі за довгостроковими позиками	30,5	19,9	74,0
5. Заборгованість даного року за податками	-	15,1	21,9
Короткострокові зобов'язання – всього			
6. Довгостроковий борг	-	40,3	760,3
7. Борг другої черги	-	40,0	50,0
Довгостроковий борг – всього			
Зобов'язання акціонерам – всього			
8. Звичайні акції	10,0	10,0	10,0
9. Нерозподілений прибуток	497,9	514,0	746,6
Зобов'язання акціонерам – всього			
Зобов'язання і капітал – всього			

Таблиця 6

Звіт про прибутки та збитки фірми (тис. дол.)

Статті доходів і витрат	1 рік	2 рік	3 рік
1	2	3	4
1. Чиста сума продажів	2564,9	3024,7	4178,9
2. Собівартість проданих товарів	1861,6	2121,6	2976,6
3. Валовий дохід			

Закінчення табл. 6

1	2	3	4
4. Операційні витрати	642,8	682,3	807,5
5. Операційний прибуток			
6. Інші доходи	7,6	3,9	20,8
7. Інші витрати	14,0	125,2	149,5
8. Прибуток до сплати податків			
9. Податок на прибуток	3,1	22,4	33,5
10. Чистий прибуток після сплати податків			

Методичні рекомендації до виконання завдання 16.

Аналіз виконується в три етапи.

1. Проводиться аналіз балансу. При його проведенні слід звернути увагу на структуру активу і пасиву, динаміку різних статей.

2. Характеризуються і зіставляються доходи і витрати фірми. На основі цих етапів робляться висновки.

3. Розраховуються такі показники кредитоспроможності даної фірми.

3.1. Показники ліквідності:

коефіцієнт абсолютної ліквідності (грошового покриття) $K_{a.l.}$:

$$K_{a.l.} = \frac{Д + ТФИ}{ТО}, \quad (14)$$

де Д – грошові кошти та їх еквіваленти;

ПФІ – поточні фінансові інвестиції;

ТО – поточні зобов'язання.

Коефіцієнт критичної ліквідності (фінансового покриття) $K_{к.л.}$:

$$K_{к.л.} = \frac{Д + ТФИ + ДЗ + ГП}{ТО}, \quad (15)$$

де ДЗ – дебіторська заборгованість;

ГО – готова продукція.

Коефіцієнт поточної ліквідності (загального покриття) $K_{т.л.}$:

$$K_{т.л.} = \frac{ОА}{ТО}, \quad (16)$$

де ОА – обігові активи.

3.2. Показники фінансової стійкості.

Коефіцієнт покриття загальної заборгованості $K_{п.о.з.}$:

$$K_{п.о.з.} = \frac{ДО + ТО}{СК}. \quad (17)$$

де ДО – довгострокові зобов'язання;

СК – власний капітал.

Коефіцієнт маневрування K_M :

$$K_M = \frac{ОБС_C}{СК} = \frac{СК - НА}{СК}, \quad (18)$$

де $ОБС_C$ – власні оборотні активи;

НА – необоротні активи.

Коефіцієнт концентрації власного капіталу $K_{к.с.к.}$:

$$K_{к.с.к.} = \frac{СК}{А}, \quad (19)$$

де А – активи підприємства.

3.3. Показники ділової активності.

Коефіцієнт оборотності балансу $K_{об.}$:

$$K_{об.} = \frac{РП}{А}, \quad (20)$$

коефіцієнт обіговості дебіторської заборгованості $K_{о.д.з.}$:

$$K_{о.д.з.} = \frac{РП}{ДЗ}. \quad (21)$$

коефіцієнт обіговості кредиторської заборгованості $K_{о.к.з.}$:

$$K_{о.к.з.} = \frac{РП}{КЗ}. \quad (22)$$

коефіцієнт обіговості виробничих запасів $K_{о.з.}$:

$$K_{о.з.} = \frac{РП}{З}. \quad (23)$$

де З – виробничі запаси.

3.4. Показники прибутковості.

Рентабельність продажу:

$$P_{\Pi} = \frac{\text{ЧП}}{\text{РП}} \times 100. \quad (24)$$

Рентабельність активів:

$$P_a = \frac{\text{ЧП}}{A} \times 100. \quad (25)$$

Рентабельність акціонерного капіталу $P_{a.k.}$ або рентабельність власного капіталу $P_{c.k.}$:

$$P_{a.k.} = \frac{\text{ЧП}}{\text{АК}} \times 100, \quad (26)$$

$$P_{c.k.} = \frac{\text{ЧП}}{\text{СК}} \times 100, \quad (27)$$

де АК – акціонерний капітал;

ЧП – чистий прибуток.

Завдання 17

Розглянути можливість банкрутства та його запобігання шляхом використання різних методик на підставі наведених даних за підприємством.

Таблиця 7

Вихідні дані для розрахунків (тис. грн)

Показник	На початок року	На кінець року	За звітний період
1. Оборотні активи	4691	4916	
2. Необоротні активи	27094	29105	
3. Грошові кошти	260	252	
4. Довгострокові фінансові інвестиції	877,1	905,6	
5. Інші фінансові інвестиції	482,0	554,0	
6. Поточні фінансові інвестиції	147,0	64,0	
7. Власний капітал	28596,0	30293,0	
8. Нерозподілений прибуток	427,0	153,0	
9. Довгострокові зобов'язання	1202,0	1695,0	

10. Поточні зобов'язання	2014,0	2033,0	
11. Балансова вартість акції	19527,0	21825,0	
12. Виручка від реалізації			19917,0
13. Прибуток від операційної діяльності			510,1
14. Амортизація			938,2

Методичні рекомендації до виконання завдання 17

Перевірку можливості банкрутства слід провести за такими методиками.

1. За Z-рахунок Альтмана:

$$Z = 0.717x_1 + 0.847x_2 + 3.107x_3 + 0.42x_4 + 0.995x_5, \quad (28)$$

де x_1 – оборотний капітал / сума активів;

x_2 – нерозподілений прибуток / сума активів;

x_3 – операційний прибуток / сума активів;

x_4 – балансова вартість акцій / позиковий капітал;

x_5 – виручка від реалізації / сума активів.

Вірогідність банкрутства визначається за такими критеріями.

Таблиця 8

Критерій вірогідності банкрутства

Значення Z-рахунок Альтмана	Вірогідність банкрутства
До 1,8	Дуже висока
1,81-2,7	Висока
2,71 -2,99	Можлива
3 і вище	Дуже низька

2. По Z-рахунок Ліса:

$$Z = 0.063x_1 + 0.092x_2 + 0.057x_3 + 0.001x_4, \quad (29)$$

де x_1 – капітал / сума активів;

x_2 – операційний прибуток / сума активів;

x_3 – нерозподілений прибуток / сума активів;

x_4 – власного капіталу / сума позикових коштів.

Банкрутство ймовірно при значенні Z-рахунку $<0,037$.

3. По Z-рахунок Таффлера:

$$Z = 0.53x_1 + 0.13x_2 + 0.18x_3 + 0.16x_4, \quad (30)$$

де x_1 – операційний прибуток / короткострокові зобов'язання;

x_2 – оборотні активи / загальна сума зобов'язань;

x_3 – короткострокові зобов'язання / сума активів;

x_4 – виручка від реалізації / сум активів.

Критерії ймовірності:

Z-рахунок > 0,3 – банкрутство не загрожує;

Z-рахунок < 0,2 – банкрутство ймовірно.

4. За українською методикою розраховуються:

4.1. Поточна платоспроможність (ТПС):

$$\text{ТПС} = \text{ДФІ} + \text{ПФІ} + \text{ТФІ} + \text{Д-ТО}, \quad (31)$$

де ДФІ – довгострокові фінансові інвестиції;

ПФІ – інші фінансові інвестиції;

ТФІ – поточні фінансові інвестиції.

Підприємство вважається платоспроможним, якщо $\text{ТПС} > 0$.

4.2. Коефіцієнт забезпеченості власними коштами ($K_{o.c.c.}$):

$$K_{o.c.c.} = \frac{CK - HA}{OA}. \quad (32)$$

Підприємство вважається забезпеченим власними коштами, якщо $K_{o.c.c.} \geq 0,1$.

4.3. Коефіцієнт загального покриття (див. формулу 16).

4.4. Для остаточного висновку визначається коефіцієнт Бівера (K_B), який свідчить про можливість запобігання банкрутства:

$$K_B = \frac{ЧП + A_M}{ДО + ТО}, \quad (33)$$

де A_M – нарахована за рік амортизація.

Коефіцієнт повинен коливатися в межах 0,17 – 0,4. Якщо $K_B < 0,17$, то є реальна ймовірність банкрутства, а підприємство є неплатоспроможним.

Завдання 18

Провести оцінку кредитоспроможності клієнта французького банку

"Креді Агріколь" за методом кредитного скорингу.

Клієнт бере грошову позику на два роки з оплатою готівкою 9 % суми.

Є такі відомості про клієнта:

1. Сімейний стан – одружений, має двох дітей.
2. Вік – 44 роки.
3. Місце роботи – службовець державної установи. На даному місці працює чотири роки.
4. Річний дохід – 34 тис. євро.
5. Наявність власного житла – живе в найманій квартирі.
6. Наявність банківського рахунку – має банківський рахунок у розмірі 2 тис. євро.

Методичні рекомендації до виконання завдання 18

Для оцінки кредитоспроможності клієнта в завданні 18 слід заповнити анкету, наведену в табл. 9.

Оцінка кожного показника здійснюється за балами, відповідним кожній характеристиці. Потім розраховується загальна сума балів. Оцінку кредитоспроможності проводять на підставі таких критеріїв (табл. 10):

Таблиця 10

Критерії оцінки кредитоспроможності клієнта

Кількість балів	Рішення про видачу позички
Більше 510	Дається згода на видачу позики
380 – 509	Проводиться додаткове вивчення умов кредитного договору
Менше 380	Клієнту відмовляють у видачі позики

Завдання 19

Визначити кредитоспроможність потенційного клієнта, який бажає отримати споживчу позику в банку, застосувавши метод кредитного скорингу.

Відомості про клієнта:

1. Ім'я, прізвище – Поль Берні.
2. Вік – 35 років.
3. Місце роботи та проживання – працює 11 років менеджером у приватній страховій компанії в м. Ліоні, де проживає з дня народження.
4. Наявність рахунку в банку – рахунок є.
5. Наявність власного житла – володіє власним будинком.

6. Наявність страхування життя – застрахований.

Методичні рекомендації до виконання завдання 19

Оцінку кредитоспроможності даного клієнта провести в табл. 11, враховуючи наведені в ній нормативи. Подальша оцінка проводиться за аналогією з попереднім завданням. Клієнту, який отримав більше 1,25 балів, банк надає позику.

Анкета для оцінки кредитоспроможності

Прізвище та ім'я						
Показники, що аналізуються	Нормативні значення (бали)					Фактичне значення (бали)
1. Мета кредиту	Грошова позика 0	Позика на соціальні цілі 30	На придбання обладнання 50	З іншою метою (наприклад, переїзд) 70	На придбання автомобілю 100	
2. Участь клієнта у фінансовій угоді	Сплата готівкою < 10 % 0		Сплата готівкою 10 – 45 % 30		Сплата готівкою > 45 % 50	
3. Сімейний стан	Розлучені 0	Неодружені 30	Одружені, що мають менше 3 дітей 60		Одружені, що мають більше 3 дітей 50	
4. Вік	До 25 років 0	26 – 35 років 20	36 – 45 років 50	46 – 55 років 60	56 – 65 років 10	Більше 65 років 100
5. Професія	Студенти, робітники сільського господарства 0		Керівні кадри, викладачі 60		Державні службовці 100	Безробітні 80
6. Строк роботи на зазначеному місці	Менше 1 року 0		від 1 до 2 років 60		Від 2 до 4 років 110	Більш 4 років 160
7. Чистий річний дохід	Менше 12 тис. євро 0		Від 12 до 22 тис. євро 50		Від 100 до 160 тис. євро 70	Більш 160 тис. євро 100
8. Нерухомість	Не володіє 0			Володіє 80		
9. Строк кредиту	До 1 року 140		від 1 до 2 років 100		більш 2 років 0	
10. Сума на банківському рахунку	Менше 1 тис. євро 0		від 1 до 4 тис. євро 50		від 4 до 10 тис. євро 100	
					більше 50 тис. євро 150	

Оцінка кредитоспроможності клієнта

Характеристика	Бали	Розрахунок фактично отриманих балів
1. Вік	0,01 за кожний рік понад 20 років (макс = 0,3)	
2. Стать	Жіночий = 0,4 Чоловічий = 0	
3. Термін проживання в даному місті	0,042 за кожен рік проживання (макс = 0,42)	
4. Ступінь ризику професії	0,55 – професія низького ризику; 0,16 – професія середнього ризику; 0 – професія високого ризику	
5. Місце роботи	0,21 за роботу на підприємствах загального користування, в державних установах, банках, брокерських фірмах; 0 – за роботу в інших місцях	
6. Тривалість роботи на даному місці	0,059 за кожен рік роботи на даному підприємстві (макс = 0,59)	
7. Наявність банківського рахунку	Має – 0,45 Не має – 0	
8. Володіння нерухомістю	Має – 0,35 Не має – 0	
9. Наявність страхування життя	Застрахований – 0,19 Не застрахований – 0	
Загальна сума балів	X	

Практичне заняття за темою "Комерційні банки"

Мета заняття – ознайомлення з операціями комерційного банку.

Завдання 20

Розрахувати штраф за порушення нормативу платоспроможності НЗ, якщо його фактичне значення склало 6 %, а прибуток банку після виплати всіх обов'язкових платежів – 10 тис. грн.

Завдання 21

Розрахувати штраф за порушення нормативів ліквідності Н5 і Н6, якщо їх значення відповідно склали 10 і 95 %, а прибуток банку після

виплати всіх обов'язкових платежів – 18 тис. грн.

Завдання 22

Розрахувати, чи витриманий банком норматив максимального ризику на одного позичальника Н8 і визначити штраф у разі його порушення за такими даними:

Капітал банку 31 000 тис. грн.

Фактична сума ризику на одного позичальника 8 000 грн.

Річна ставка відсотків за кредит 16 %.

Тривалість терміну кредитного договору 30 днів.

Методичні рекомендації до виконання завдань 20 – 22

Розмір штрафу в разі порушень нормативів Н3, Н5, Н6 розраховується як добуток відхилення фактичного значення від нормативного на величину прибутку. У завданні 22 слід послідовно визначити:

- нормативну суму допустимого ризику банку, виходячи з допустимого значення Н8;
- величину наднормативної суми ризику;
- суму штрафу, яка повинна бути сплачена згідно з умовами кредитного договору.

Завдання 23

Банк приймає депозити на 3 місяці за номінальною ставкою 15 % річних, на 6 місяців – 18 % річних, на рік – 21 %. Визначити суму відсотків, яку отримає власник депозиту 150 грн у всіх трьох випадках.

Методичні рекомендації до виконання завдання 23

Сума процентних грошей за депозитом (I) визначається за формулою:

$$I = P \times i \times n, \quad (34)$$

де P – початкова сума, покладена на депозит (номінал депозит);

i – проста номінальна річна процентна ставка;

n – кількість років, на які відкритий депозит.

Нарощена сума (S) дорівнює:

$$S = P + I = P(1 + ni). \quad (35)$$

Завдання 24

Сума вкладу в розмірі 200 грн була покладена в банк 12.03 і затребувана 25.12. Номінальна процентна ставка становить 14 %. Визначити суму нарахованих відсотків при англійській практиці.

Завдання 25

Визначити найбільш вигідний момент і практику вкладення грошей на депозит, якщо вклад до запитання відкритий:

1) з 20.01. по 15.03;

2) з 25.06. по 5.09.

Сума вкладу становить 350 грн, відсотки нараховуються за номінальною ставкою у розмірі 27 %. Для обчислень використовувати різні практики (німецьку, французьку і англійську).

Завдання 26

Внесок у розмірі 500 грн був розміщений у банку 11.06 за номінальною ставкою 20 % річних. При затребуванні 20.09 вкладнику були нараховані відсотки в розмірі 28,33 грн. Визначити, яку практику нарахування відсотків використовував банк.

Методичні рекомендації до виконання завдання 24 – 26

При нарахуванні терміну депозиту не в роках, а в днях, кварталах чи місяцях, сума нарахованих відсотків (I), визначається так:

$$I = P \times i \times \frac{d}{N}, \quad (35)$$

де d – строк зберігання депозиту у днях;

N – кількість днів у році.

Завдання 27

Клієнт відкрив у банку ощадний рахунок на суму 160 грн за номінальною ставкою 25 % річних 20.05, потім були здійснені наступні зміни суми початкового внеску: 5.07 на рахунок була додана сума в 50 грн, 10.09 – знято суму в 75 грн, 20.11 рахунок був закритий. Визначити нарощену суму. Для розрахунків використовувати німецьку практику.

Завдання 28

Номінальна процентна ставка за вкладами до запитання склала на початку року 35 % річних, через півроку вона була знижена до 32%, а ще через 4 місяці – до 30 %. Визначити суму нарахованих процентних грошей і нарощену суму на вклад 300 грн за рік.

Методичні рекомендації до виконання завдання 27-28

При змінюється сумі вкладу треба розрахувати:

а) величину процентних чисел (ПЧ):

$$\text{ПЧ} = \frac{\sum P_n \times \partial}{100}, \quad (36)$$

де P_n – незмінна сума на вкладі, грн;

∂ – тривалість періоду в днях, протягом якого сума на вкладі не змінювалася;

б) постійний дільник (ПД):

$$\text{ПД} = \frac{N}{i}; \quad (37)$$

в) сума процентних грошей (ПД $_{\Sigma}$):

$$ПД_{\Sigma} = \frac{ПЧ}{ПД}. \quad (38)$$

При змінною процентною ставкою сума процентних грошей за весь термін депозиту (I_{Σ}) дорівнює:

$$I_{\Sigma} = P \sum n_t \times i_t, \quad (39)$$

де n_t – період часу, якому відповідає незмінна річна ставка;

i_t – процентна ставка за відповідний період.

Завдання 29

1 липня банк залучає депозит у розмірі 1 580 грн на 6 місяців за номінальною процентною ставкою 15 % річних. Відповідно до договору у разі дострокового припинення депозитного договору банк виплачує депоненту знижену процентну ставку в розмірі 18 % річних. Визначити втрати депонента, які він понесе в разі закриття депозиту 21 серпня. Для обчислень використовувати німецьку практику.

Методичні рекомендації до виконання завдання 29

Розрахувати, використовуючи формулу 35, процентні гроші за депозитом, відкритим на 6 місяців. Визначити, скільки днів депозит був відкритий фактично і яка сума процентних грошей була нарахована в цьому випадку клієнтові. Розрахувати різницю в розмірі процентних грошей в першому і іншому випадках, що і складе суму втрат депонента.

Завдання 30

Банк нараховує відсотки раз на рік за фактичною ставкою 12 % річних. Визначити нарощену суму за весь період, якщо відсотки нараховуються щомісяця (щокварталу, по півріччях).

Завдання 31

Відсотки нараховуються раз на рік за фактичною ставкою 18 % річних. Визначити нарощену суму на вклад 200 грн за 2 роки.

Завдання 32

Банк нараховує відсотки за фактичною ставкою 17 % річних. Визначити нарощену суму, якщо вклад 150 грн був затребуваний через 2,5 року.

Методичні рекомендації до виконання завдань 30 – 32

Нарощена сума (S) при використанні фактичної ставки визначається за формулами:

При періоді нарахування, обчисленому роках:

$$S = P(1 + j)^N, \quad (40)$$

де j – річна фактична ставка на період нарахування;

N – кількість рівних періодів нарахування.

При періодах нарахування, обчислених у днях, місяцях, кварталах:

$$S = P\left(1 + \frac{j}{m}\right)^N, \quad (41)$$

де m – кількість періодів у році.

При періоді нарахування, вираженому нецілим числом, – за формулою:

$$S = P(1 + j)^{na} (1 + nb \times j), \quad (42)$$

де na – ціла частина числа періодів;

nb – дрібна частина числа періодів, при цьому Na + NB = n;

n – термін депозиту.

Завдання 33

01.07 банк залучає депозит у розмірі 10 000 грн за фактичною ставкою 15 % річних із виплатою відсотків авансом. Нарахування відсотків здійснюється в останній день місяця. Кількість днів згідно з угодою розраховується за німецької практики. Розрахувати суму процентних чисел за весь день термін депозиту.

Завдання 34

01.07 банк залучає депозит фізичної особи у розмірі 50 000 грн за

фактичною ставкою 17 % річних на 6 місяців із капіталізацією відсотків щокварталу. Нарахування відсотків здійснюється в останній день місяця. Число днів згідно з угодою розраховується за німецькою практикою. Визначити суму нарахованих відсотків за 6 місяців.

Завдання 35

01 березня банк залучає депозит у розмірі 12 тис. грн на 3 місяці за номінальною ставкою, що змінюється відповідно до облікової ставки НБУ. Відсотки нараховуються щомісячно. Число днів згідно з угодою розраховується за англійською практикою. Розрахувати загальну суму нарахованих відсотків за плаваючою ставкою, якщо облікова ставка банку змінювалася протягом дії депозитної угоди таким чином.

Таблиця 12

Значення облікової ставки НБУ

Період	Облікова ставка НБУ
з 01.03 по 15.03	21.0
з 16.03 по 05.04	25.0
з 06.04 по 21.04	23.0
з 21.04 по 17.05	22.0
з 18.05 по 02.06	20.0

Методичні рекомендації до виконання завдань 33 – 35

При виконанні завдання 33 для визначення отриманих банком грошей мають бути враховані виплачені авансом відсотки.

Для обчислення нарахованих відсотків у завданні 34 слід врахувати, що при капіталізації відсотків за кожний наступний період вони розраховуються на суму депозиту з урахуванням нарахованих раніше відсотків. Розрахунок плаваючої процентної ставки в завданні 35 здійснюється з урахуванням динаміки облікової ставки протягом місяця.

Завдання 36

Банк залучає депозит у розмірі 10 000 грн на 6 місяців за номінальною річною ставкою 22 %. Відсотки нараховуються щомісячно. Кількість днів розраховується за німецької практиці. Поріг суттєвості встановлено на рівні 4 %. Розрахувати:

суму нарахованих відсотків при використанні номінальної та фактичної процентних ставок;

витрати і зобов'язання банку в обох випадках нарахування відсотків;

місяць, у якому буде досягнута максимальна величина накопиченої різниці.

Методичні рекомендації до виконання завдання 36

Для визначення фактичної процентної ставки (j) слід застосовувати формулу:

$$j = \sqrt[n]{\frac{S}{P}} - 1, \quad (43)$$

де n – строк депозиту у річному розрахунку.

Сума нарахованих відсотків за депозитом при використанні фактичної річної процентної ставки (I) розраховується за формулою:

$$I = S \times (m\sqrt[1+j]{1} - 1), \quad (44)$$

де m – кількість періодів нарахування відсотків у році.

Для розрахунку та порівняння сум зобов'язань і витрат банку при нарахуванні відсотків за номінальною і фактичною ставкою заповнити таку таблицю.

Таблиця 13

Обчислення витрат і зобов'язань банку

Період	Розрахунок за номінальною процентною ставкою			Розрахунок за фактичною процентною ставкою		
	Процентні гроші	Сума зобов'язань	Ставка затрат до сумарних зобов'язань	Відсоткові гроші	Сума зобов'язань	Ставка затрат до сумарних зобов'язань
1	2	3	4	5	6	7

Для оцінки суттєвості нарахованої різниці здійснюється її порівняння з величиною нарахованих за цей період. Розрахунки призвести в табл. 14

Таблиця 14

Розрахунок суттєвості нарахованої різниці

Період	Процентні гроші		Різниця за період (2-3)	Накопичена різниця	Накопичена сума процентів	Відношення розміра накопиченої різниці до накопичених процентів (5/6)
	за номінальною процентною ставкою	за фактичною процентною ставкою				
1	2	3	4	5	6	7

Завдання 37

Скласти прогноз надходження і витрати готівки з каси банку на наступний операційний день, виходячи з наведених даних у табл. 15.

Таблиця 15

Дані

Операція	Фактично за поточний операційний день	Прогноз на наступний операційний день
1. Залишок рахунку клієнтів за станом на середину дня		
код клієнта 7	6000	
21	7000	
20	8300	
3	25000	
4	2000	
6	3000	
бюджет	10000	
2. Поточні надходження на початок дня		
код клієнта 7		4000
21		10000
20		-
3		2000
4		3000
6		-
бюджет		20000
3. Витрата готівки в філіях та обмінних пунктах	-	7000
4. Передбачувані касові надходження	184394,3	190000
5. Залишок готівки в касі	631580,53	-
6. Витрата готівки в зв'язку з настанням терміну видачі їх клієнтам	49873,55	-

7. Залишок готівки на кінець дня:		
старі купюри	80216	
дрібні купюри і монети	53602,28	
купюри, готові до видачі	532283	
8. Вивіз готівки:		
старих купюр	100000	-
в інші відділення	-	235000
дрібних купюр і монет	-	15000

Методичні рекомендації до виконання завдання 37

У ході вирішення завдання слід послідовно розрахувати:

- 1) суму грошей, які необхідно забронювати для поточних витрат на наступний операційний день, виходячи із залишків і надходжень на рахунки клієнтів;
- 2) залишок готівкових коштів за станом на кінець поточного операційного дня;
- 3) заповнити форму розрахунків приходу і витрати готівкових коштів за наведеною далі формою (табл. 16).

Таблиця 16

Розрахунок руху коштів

Показники	Фактично за поточний операційний день	Прогноз на наступний операційний день
Очікувані ресурси:		
1. Передбачувані касові надходження		
2. Залишок каси		
Всього ресурсів		
Очікувані видатки:		
3. Витрата готівки в зв'язку з настанням терміну видачі їх клієнтам		
4. Витрата готівки в філіях та обмінних пунктах		
5. Вивіз старих купюр		
6. Вивіз готівки в інші відділення		
7. Вивіз дрібних купюр і монет		

Разом витрати		
Перевищення приходу над витратою або витрати над приходом		

Завдання 38

Розрахувати чистий, процентний, непроцентний доходи комерційного банку за наступними вихідними даними (табл. 17).

Таблиця 17

Показники роботи банку (тис. грн)

Показники	Сума
1. Відсотки за комерційними кредитами	200
2. Надходження за інвестиційними цінними паперами	1000
3. Відсотки за міжбанківськими позичками	500
4. Інші процентні доходи	50
5. Плата за обслуговування депозитних рахунків клієнтів	100
6. Дохід від трастових послуг	50
7. Інші операційні доходи	50
8. Виплати відсотків за депозитами	800
9. Виплата відсотків за міжбанківськими позиками	400
10. Оплата праці та витрати на утримання персоналу банку	100
11. Витрати на утримання приміщення та обладнання	250
12. Інші операційні витрати	150

Методичні рекомендації до виконання завдання 38

Чистий відсотковий прибуток (ЧВП) розраховується:

$$\text{ЧВП} = \text{ВП} - \text{ВЗ}, \quad (45)$$

де ВП – відсотковий прибуток;

ВЗ – відсотковий збиток.

Чистий невідсотковий прибуток (ЧНП) дорівнює:

$$\text{ЧНП} = \text{НВП} - \text{НПЗ}, \quad (46)$$

де НВП – невідсотковий прибуток;

НПЗ – невідсотковий збиток.

Загальний дохід до сплати податку на прибуток (П) і після сплати податку (ЧП) становить:

$$П = ЧВП + ЧНП, \quad (47)$$

$$ЧП = П - Н_p, \quad (48)$$

де N_p – податок на прибуток.

Рекомендована література

Аведян Л. Й. Бюджетна система України : конспект лекцій / Л. Й. Аведян. – Х. : ХНЕУ, 2006. – 66 с.

Александрова М. М. Гроші. Фінанси. Кредит : навчально-методичний посібник / М. М. Александрова, С. О. Маслова. – К. : ЦУЛ, 2002. – 336 с.

Алексєєв І. В. Бюджетна система : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Алексєєв, Н. Б. Ярошевич, А. М. Чушак-Голобородько. – К. : Хай-Тек Прес, 2007. – 375 с.

Балабанов И. Т. Деньги и финансовые институты : учебн. пособ. / И. Т. Балабанов, О. В. Гончарук, Н. А. Савинская. – СПб. : Питер, 2000. – 220 с.

Банківська справа : навч. посібн. / під ред. Р. І. Тиркало. – Тернопіль : Карт-бланш, 2001. – 314 с.

Булеєв І. П. Гроші та кредит : навчальний посібник / І. П. Булеєв, С. Т. Біляцька, Т. Ю. Коритько. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 120 с.

Васюренко О. В. Банківські операції : навч. посібн. / О. В. Васюренко. – К. : Тов. "Знання", КОО, 2001. – 225 с.

Васюренко О. В. Економічний аналіз діяльності комерційних банків : навч. посібн. / О. В. Васюренко, К. О. Волохата. – К. : Знання, 2006. – 463 с.

Гриньова В. М. Гроші і кредит : навч. посібн. / В. М. Гриньова, О. Ю. Проскура. – Х. : ІНЖЕК. – 2003. – 207 с.

Гроші та кредит : підручник / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна ; [за заг.ред. М. І. Савлука]. – К. : ХНЕУ, 2002. – 598 с.

Гроші та кредит : підручник / Б. С. Івасів, М. І. Савлук, В. А. Ющенко. – Тернопіль : Карт-бланш, 2000. – 510 с.

Денежное обращение и банки : учебн. пособ. / под ред. Г. Н. Белоглазовой, Г. В. Толоконцевой. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 272 с.

Денисенко М. П. Гроші та кредит у банківській справі : навчальний посібник / М. П. Денисенко. – К. : Алерта, 2004. – 478 с.

Деньги, кредит, банки : опорный конспект лекций / В. М. Никитин, И. Н. Юдина. – Барнаул : Изд. "Азбука", 2004. – 116 с.

Деньги, кредит, банки : учебник для вузов / Н. В. Байдукова, Г. Н. Белоглазова, Л. В. Гудовская ; под ред. Г. Н. Белоглазова. – М. : Юрайт-издат., 2004. – 620 с.

Деньги, кредит, банки : учебник / О. И. Лаврушин, М. М. Ямпольский, Ю. П. Савинский ; под ред. засл. деят. науки РФ, д.э.н., проф. О. И. Лаврушина. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 460 с.

Деньги. Кредит. Банки. Ценные бумаги. Практикум : учебн. пособ. для вузов ; под ред. проф. Е. Ф. Жукова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 310 с.

Деньги. Кредит. Банки : учебник / Г. Е. Алпатов, Ю. В. Базулин ; под ред. В. В. Иванова, Б. И. Соколова. – М. : ТК Велби, Изд. Проспект, 2003. – 624 с.

Деньги. Кредит. Банки : учебник для вузов / Е. Ф. Жуков, Л. Л. Максимова, А. В. Печникова ; под ред. акад. РАЕН Е. Ф. Жукова. – 2-е изд. ; перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 600 с.

Дзюблук О. В. Валютна політика : підручник / О. В. Дзюблук. – К. : Знання, 2007. – 427 с.

Дробозина Л. А. Финансы. Денежное обращение. Кредит : учебник для студ. экономических вузов / Л. А. Дробозина, Л. П. Окунева, Л. Д. Андросова ; под ред. Л. А. Дробозиной. – М. : Финансы, ЮНИТИ, 2000. – 478 с.

Заречнев А. М. Фінанси. Тести та задачі : навчальний посібник / А. М. Заречнев, Т. В. Малаєва, Р. П. Русанова. – К. : ЦУЛ, 2003. – 196 с.

Иванов В. М. Деньги и кредит : курс лекций / В. М. Иванов. – 2-е изд., стер. – К. : МАУП, 2001. – 230 с.

Ковальчук А. Т. Банки. Кредит. Фінанси: законодавчо-правовий вимір / А. Т. Ковальчук. – К. : Парламентське видавництво, 2004. – 254 с.

Колодізев О. М. Гроші та кредит : конспект лекцій для студентів усіх напрямів підготовки спеціальності 0501 "Економіка і підприємництво усіх форм навчання / О. М. Колодізев, О. Р. Яременко. – Х. : ХДЕУ, 2004. – 114 с.

Колодізев О. М. Гроші та кредит : навч. посібн. для самостійного вивчення дисципліни / О. М. Колодізев, О. П. Яременко. – Х. : ІНЖЕК, 2004. – 153 с.

Колпакова Г. М. Финансы. Денежное обращение. Кредит : учебн. пособ. для вузов / Г. М. Колпакова. – 2-е изд., перераб. и дополненное. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 495 с.

Кочетков В. М. Гроші та кредит : навч.-методичний посібн. / В. М. Кочетков, Д. Г. Сироцинський, Н. Ю. Андрушко. – 2-е видання. – К. : Европейський університет, 2002. – 84 с.

Кузьмін В. В. Історія грошей : навч. посібн. / В. В. Кузьмін, О. П. Зикова. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 176 с.

Лаврушин О. И. Деньги. Кредит. Банки : учебник для студ. экон. спец. вузов / О. И. Лаврушин, М. М. Ямпольский, Ю. П. Савинский ; под ред. О. И. Лаврушина. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 416 с.

ЛигаБизнесИнформ. – Режим доступа : www.liga.net/.

Международные валютно-кредитные и финансовые отношения : учебник / под ред. Л. Н. Красавиной. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 608 с.

Методические рекомендации к оформлению студенческих научно-исследовательских, выпускных работ, курсовых и дипломных проектов для студентов специальности 8.050108 всех форм обучения / сост. С. И. Косенков. – Х. : ХГЭУ, 2004. – 20 с.

Мищенко В. І. Центральні банки: Організаційно-правові засади / В. І. Мищенко, В. Л. Кротюк. – К. : Т-во "Знання", КОО, 2004. – 372 с.

О национальном банке Украины : Закон Украины от 20.05. 1999 г. № 679 //Ведомости Верховной Рады Украины. – 1999. – № 29. – 238 с.

Перекрестова Л. В. Финансы и кредит : учебн. пособ. / Л. В. Перекрестова, Н. М. Романенко, С. П. Сазонов. – М. : Академия, 2003. – 287 с.

Про банки та банківську діяльність : Закон України від 7.12.2000 р. № 21 // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5 – 6. – 30 с.

Про відкриття банками рахунків у національній та іноземній валюті : Інструкція. Затверджена Постановою Правління НБУ від

18.12.1998 р. № 527 // Законодавчі і нормативні акти із банківської діяльності, 1998. – № 2. – С. 4–10.

Про кредитування : Положення Національного банку України. Затверджена Постановою Правління НБУ від 28.09.1995 р. № 246 // Діло. – 1995. – № 101. – С. 4–8.

Програма курсу "Гроші та кредит" для студентів спеціальності 7.050108 усіх форм навчання / укл. Т. П. Прохорова. –Х. : Вид. ХДЕУ, 2004. – 16 с.

Прокопенко І. Ф. Основи банківської справи : навчальний посібник / І. Ф. Прокопенко, В. І. Ганін, В. В. Соляр. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 410 с.

Прохорова Т. П. Финансы : конспект лекций / Т. П. Прохорова. Ч. 2. – Х. : Изд. ХГЭУ, 2003. – 96 с.

Стельмах В. С. Грошово-кредитна політика в Україні / В. С. Стельмах. – 2-ге вид., перероб. і доп. / В. С. Стельмах, А. О. Єпіфанов, Н. І. Гребеник. – К. : Т-во "Знання", КОО, 2003. – 421 с.

Сухоруков А. І. Фінансова безпека держави : навч. посібн. / А. І. Сухоруков, О. Д. Ладюк. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 192 с.

Управління фінансовою санацією підприємства : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / С. Я. Салига, О. І. Дацій, Н. В. Нестеренко та ін. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 237 с.

Управління фінансовою санацією : навч. посібн. / В. І. Грачов, І. П. Косарева, В. В. Прохорова та ін. – Х. : ІНЖЕК, 2004. – 207 с.

Фещенко Л. В. Финансы : навч. посібн. для самоств. вивчення дисципліни / Л. В. Фещенко, П. В. Проноза, Л. О. Меренкова. – Х. : ІНЖЕК, 2003. – 209 с.

Фещенко Л. Л. Бюджетна система України. Budget system of Ukraine : навч. посібн. / Л. Л. Фещенко, П. В. Проноза, Н. В. Кузьминчук. – Х. : ІНЖЕК, 2007. – 292 с.

Финансы и кредит : учебник / под ред. М. В. Романовского, Г. Н. Белоглазовой. – М. : Юристъ, 2004. – 575 с.

Финансы и кредит: экзаменационные ответы ; под ред. А. П. Ковалева. – Ростов н/Д. : Феникс, 2003. – 442 с.

Финансы, денежное обращение и кредит : учебник / Н. П. Баранникова, Н. И. Строкова, Л. А. Бурмистрова ; под. ред. Н. Ф. Самсонова. – М. : ИНФРА-М, 2001. – 448 с.

Финансы, денежное обращение и кредит : учебник ; под ред. проф. Самсонова. – М. : ИНФРА-М, 2001. – 448 с.

Финансы, деньги, кредит : учебник / С. И. Долгов, С. А. Бартенев, А. В. Беликова ; под ред. О. В. Соколовой. – М. : Юристъ, 2001. – 784 с.

Фінанси: вступ до фаху : навчальний посібник / Н. М. Внукова, В. І. Ускаленко. – Х. : БУРУН, 2005. – 352 с.

Фінанси : навч.-метод. посібн. для самост. вивчення дисципліни / Р. О. Романенко, С. Я. Огородник, М. С. Зязюн та ін. – 2-е вид., перероб. і допов. – К. : КНЕУ, 2003. – 387 с.

Хенни ван Грюнинг. Анализ финансовых рисков. Система оценки корпоративного управления и управления финансовым риском / Хенни ван Грюнинг, Соня Брайович ; пер.с англ. И. Г. Минервич, И. В. Крысина. – М. : Изд. "Весь мир", 2007. – 304 с.

Шемет Т. С. Теорія і практика валютного курсу : навч. посібн. / за ред. О. І. Рогача. – К. : Либідь, 2006. – 360 с.

Щетинін А. Г. Гроші та кредит : підручник / А. Г. Щетинін. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 432 с.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Методичні рекомендації до виконання практичних завдань з навчальної дисципліни

"ГРОШІ ТА КРЕДИТ"

для студентів напряму підготовки

6.030507 "Маркетинг"

усіх форм навчання

Укладач **Птащенко** Олена Валеріївна

Відповідальний за випуск **Орлов П. А.**

Редактор **Бутенко В. О.**

Коректор **Бутенко В. О.**

План 2014 р. Поз. № 104 ЕВ. Обсяг 34 стор.

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, пр. Леніна,
9а

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.*